

სელნაწერთა ინსტიტუტის
შ ო ა შ ბ ე

V

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

კ. კეიელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი

მ თ ა მ ბ ე

v

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

თბილისი - 1963

ილია აბულაძე

ქართულ-სომხური ფილოლოგიური შტუდიები.

«მრავალთავის» ზოგიერთი თავის წყარო

V. სებერიანე გაბალოვნი: მოციქულთა საქსენებელი.

სებერიანე გაბალოვნი ერთი იმ ბიზანტიელ ავტორთაგანია (გარდა-
იცივალა 408 წელს), რომლის ნაწერები ქართულად უმეტესად ისეთ წერილო-
ბით ძეგლებს დაუცავს, როგორცაა „მრავალთავები“ ანუ რჩეულ ნაწარმოებ-
თა კრებულები. ამათ მიხედვით ისინი ყველა აქვს აღნუსხული აკად. კ. კეკე-
ლიძეს თავის ნაშრომში: „უცხო ავტორები ძველ ქართულ ლიტერატურაში“¹.

სებერიანეს ერთი ნაწარმოებთაგანი ჯერ კიდევ ჩვენს უძველეს თა-
რიდიან ხელნაწერში, ე. წ. სინის მრავალთავშია (864 წლისა) დადასტურე-
ბული. იგი ამჟამად უკვე გამოქვეყნებულია სხვა ავტორების ნაწერებთან ერ-
თად², რომლებიც ხსენებულ კრებულს შემოუნახავს. სებერიანეს ნაწარმოების
სახელწოდებაა: «შესხმისათჳს ყრმათაჲსა და დაჯდომისათჳს უფლისა კიცუსა
ზედა შესულასა მას მისსა იერუსალემდ». საიდან უნდა მომდინარეობდეს ამ
თხზულების ქართული ვერსია? ამ კითხვაზე არც გამომცემელს, აკად. ა. შანი-
ძეს, და არც გაბალოვნიელს ქართული ნაწერების აღმნუსხველს, აკად. კ. კეკე-
ლიძეს, არაფერი აქვთ ნათქვამი. არაფერია აღნიშნული ამის შესახებ არც
ე. გარითის აღწერილობაში სინის ქართული ხელნაწერებისა³, სადაც ყოველ
ნაწარმოებთან, თუ კი გარკვეულია მისი წარმომავლობა, ანდა მისებრი სხვა
ვერსიის არსებობა (პირველ რიგში ბერძნულისა), მის შემდგენელს დასახელე-
ბული აქვს წყარო.

როგორც ირკვევა, ქართულს დაცული აქვს ხსენებული ნაწარმოები სრუ-
ლად. ეს ჩანს იქიდან, რომ შესაბამისი სახელწოდების ნაწარმოები, რომელიც

* წინა ნაწევებისათვის იხ.: 1. ქართულ-სომხური ფილოლოგიური შტუდიები-„მრავალთავის“ ზოგიერთი თავის წყარო (I. საქსენებელი სერგისისი, II. ფილექტიმონის მარტ-
ვლობა); თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, VI, 1936, გვ. გვ. 329—347. 2. ქართულ-სომხური ფილოლოგიური შტუდიები-„მრავალთავის“ ზოგიერთი თავის წყარო: (III, მარტვლობა: თელავის); ენიმკ-ის მოამბე, 1938, VIII, გვ. გვ. 71—136; 3. ქართულ-სომხური ფილოლოგიური შტუდიები: „მრავალთავის“ ზოგიერთი თავის წყარო: (IV. მარტვლობა: ორმეოცთავი); ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე 1962, IV, გვ. გვ. 111—144.

¹ კ. კეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V. თბი-
ლისი, 1957, გვ. 108

² სინური მრავალთავი 864 წლისა .. აკაი შანიძის რედაქციით, წინასიტყვაობით და
გამოკვლევით, თბილისი, 1959, გვ. 132—147.

³ Catalogue des Manuscrits géorgiens littéraires du mont Sinai par Gérard
Garitte. Louvain, 1956, p. 60—81,

ძველ სომხურს შემოუნახავს, მასთან მიმართებით წარმოადგენს გამონაკრებს, საკმარისად მცირეს (თითქმის მეოთხედს ქართულისას) ¹. ერთმანეთთან შეჯერებით ქართულ-სომხური ტექსტები შენხვედრ ნაწილებში ურთიერთზე დანაკიდებულებას არ იჩენენ, ასე რომ წარმომავლობის მხრით მათ თავ-თავისი გზები მოეპოვებათ.

სებერიანე გაბალოვნელის კიდევ ორი ნაწარმოები წარმოდგენილი ერთ-ერთ ძველ ქართულ მრავალთავში (A—144), რომელსაც ზოგჯერ კლარჯულს ეძახიან. თუ რომელი ენიდან მიმდინარეობს ერთი ამთავანი — «საკითხავი მარტულიისათვის: დღე ესე მარტულიისაჲ დღე არს ახბარულიისაჲ...», —ჯერ-ჯერობით აუ ირკვევა, ხოლო მეორე, — «მოციქულთა საქსენებელი: გუშინდელი იგი სიტყუა...», — რომელსაც ქვემოთ ვაქვეყნებთ, ჩვენი დაკვირვებით, სომხურიდან ჩანს ნათარგმნი.

სომხურიდან თარგმნილად მიაჩნია პროფ. ე. გარიოს სებერიანე გაბალოვნელის ერთი სხვა ნაწარმოებიც («ნუ ნებათა შენთაებრ ითხოვ ღმრთისაგან...»), რომელიც გამონაკრები ჩანს, ისიც მეტად მცირე, სულ 30-ოდე სტრიქონი, შეტანილი X-ს.-ის ერთ სინურ ქართულ ხელნაწერ კრებულში (№ 35). მისი შესატყვისი, საკმაოდ ვრცელი სომხური ნაწარმოები, სათაურად ატარებს: *„Ճառ ի նսնիրոր ի բանն աւետարանին՝ որ ասէ Հայր, եթէ հնար ինչ իցէ, անցէ ինչն բառակս այս. բայց ոչ որպէս ხս կամիմ, այլ որպէս գուս.՝* საბუთები, რომლებიც პროფ. ე. გარიოს მოჰყავს ქართული ვერსიის სომხურიდან ნათარგმნობის შესახებ, დამაჯერებელია; ტექსტების ერთმანეთთან შეჯერება ექვს არ ტოვებს საწინააღმდეგოს მტკიცებისათვის.

ესენია სებერიანე გაბალოვნელის ნაწარმოებთა აქამომდის ცნობილი ყველა ქართული თარგმანი.

მას შემდეგ, რაც შესაძლებელი შეიქმნა იერუსალიმის ქართულ ხელნაწერთა გაცნობა მათი მიკროფილმების სახით, რომლებიც ამერიკის კონგრესის ბიბლიოთეკამ დაუთმო საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალურ სამეცნიერო ბიბლიოთეკას, ხსენებულ კოლექციაში (Ier. № 44 და № 74 ქვეშ) დაიძებნა სებერიანე გაბალოვნელის კიდევ ერთი აქამდე უცნობი საკმაოდ ვრცელი ნაწარმოები: «ექუსთა დღეთათჳს». ამ ნაწარმოების რაობა და მისი ავტორის ვინაობა გაარკვია ² კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის თანამშრომელმა, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორმა თ. ჯყონდამ, რომელსაც ეს ნაწარმოები მომზადებული აქვს გამოსაცემად. დასახელებული თხზულება, როგორც ჩანს, ადრინდელ თარგმანს (V—VII სს.) წარმოადგენს და სრულად არის შემონახული.

აი ყოველივე ის, რაც სებერიანე გაბალოვნელის ნაწარმოებთაგან არის დღემდის ცნობილი ქართული თარგმანების სახით.

ეხლა მივუბრუნდეთ იმ ნაწარმოებს, რომელსაც ქვემოთ ვაქვეყნებთ. როგორც აღვნიშნეთ, იგი იწოდება «მოციქულთა საქსენებლად». მას პარალელი ეპოვება სომხურში. სებერიანე გაბალოვნელის ნაწარმოებთა სომხური გამო-

¹ Մեքերիანიսի სայ. Դաբադուցոյ ժն ձառք: Շարք բնօրի մատենագրաց նախնիսոց. Ժ. Վեներիսի, 1880, էջ 198—201 (სომხურ ტექსტს, დაწყებულს 198. 14-ით, ქართული გამოცემით შეფარდება გვ. გვ. 132,9—133,12; 133,28—134,8; 134, 27—134. 35; 132, 32—140,18).

² იქვე, გვ. გვ. 157—182 (ქართულის შესატყვისი იხ. გვ. 175,14—175,29).

³ ეს მიტომ გახდა საჭირო, რომ ნაწარმოებს ხელნაწერში სათაურად წაწერილი აქვს „პროსოპილია“ და ავტორად ი. თქროპირია მოხსენებული.

ცემის ორ თავში იძებნება ქართული ვერსიის შესაბამისი. ქართულის დასაწყისი, ხელნაწერის გვ. 328,23-დან (მეორე სვეტისა) 335,24-მდე (მეორე სვეტისა)¹ სომხურ გამოცემაში შესატყვისს პოულობს IV სიტყვაში (დასაწყისიდანვე), რომელიც სათაურად ატარებს: *«ძაი ჰირიცი, ზიქსი სხცხრანიიხ ხაქსიციიხი ასაყსაჲ ქაანს აიადსიციჲს ჰ კრისა»*: ქართულის აღნიშნული ნაწილის ფარდი აქ მოთავსებულია გვ.გვ-ზე 61,5-დან 68,19-მდე.

აღნიშნული ნაწილის მომდევნო ნაკვეთი, ხელნაწერის გვ.გვ. 335,25-დან (მეორე სვეტისა) — 326,9-მდე (მეორე სვეტისა)², სომხურში შესატყვისს გამოცემის წინა, მესამე, თავში პოულობს გვ. გვ-ზე 29, 19-დან 30, 20-მდე. ეს თავი სომხურში ასეა დასათაურებული: *«ძაი ჰირიცი. ქაანს კრისიჲჲ და მკრთოიქხანს და გჴიქსა და გჴაყრის და გხრკიოთაასანს აქანსჲს აი ლანჯანს მხრხელი, და აყსა ჰრკოჲს აქანსჲს იქნასაჲ მხრხაჲ, აყიცი სხცხრანიიხ ნასაო ხაქსიციიხი»*: ამ ნაკვეთის გაგრძელებას, ხელნაწერის გვ. გვ. 336, 10-დან (მეორე სვეტისა) — 337, 10-მდე (პირველი სვეტისა)³, სომხური გამოცემის მესამე თავშივე ეძებნება შესატყვისი, სახელდობრ გვ. 61, 2-დან — 61, 15-მდე. დანარჩენ ნაწილს, ხელნაწერი გვ. გვ. 337, 11 (პირველი სვეტისა) — 339, 20-მდე (პირველი სვეტისა)⁴ სომხური გამოცემის კვლავ IV თავში ეპოვება შესაბამისი შემდეგი რიგით: 76,32 — 77,6; 77,14 — 77,26; 84,14 — 85,11; 85,31 — 86,6.

ამრიგად, როგორც ვხედავთ, სებერიაზე გაბალოვნელის სახელით წაწერილი კლარჯული ერთ-ერთი საკითხავი — „მოციქულთა საქსენებელი“ — შესაბამისს პოულობს სომხურ მწერლობაში. მრავალთავის ეს ქართული საკითხავი გამოკრებილი ყოფილა გაბალოვნელის ორი სიტყვიდან. ვის მიერ არის დამუშავებული ქართული საკითხავის სახე, ძნელია თქმა. შესაძლებელია, ქართველ მთარგმნელს თითონ კი არ მიეცეს ის ფორმა, რაც მას მრავალთავში აქვს, არამედ საკითხავის სახით შემუშავებული ტექსტი მას თავიდანვე პქონოდა ხელთ.

რა გვანიშნებს იმას, რომ „მოციქულთა საქსენებელი“ თარგმნილია სომხურიდან? ქართული ვერსიის სომხურიდან მომდინარეობას პირველ რიგში გვიდასტურებს ის, რომ ქართულ-სომხური ტექსტები ერთმანეთის თანმიმდევარი და, საერთოდ, ერთმანეთთან ძლიერ ახლოს მდგომი არიან. თუ სადმე დაცილება შეინიშნება მათ შორის, ეს ან რომელიმე ტექსტის შეზღავდით ჩანს ხოლმე წარმომდგარი, ანდა მთარგმნელის ლაპსუსია თუ დაუკვირებლობის ნაყოფი. უკანასკნელი შემთხვევა იმის მარჯვე მანიშნებელიცაა, თუ რომელი მათგანი რომელზეა დამოკიდებული, რომელი რომლისაგანაა ნათარგმნი.

ტექსტის შეზღავდისთან უნდა გვქონდეს საქმე, როცა ერთგან ქართულ ტექსტში იკითხება (გვ. 94,22):

„და რაჲ-იგი უცებთა და მეცნიერთა აჩუნა, ეგრევე სახედ მოწაფეთაგანცა“. ამიჲ შესაბამისი ადგილი სომხურში ასე იკითხება:

«და ყირ ხნჲ ჰ თოქსას და ჰ განხიროსა გირხხაჲ, ყნიჲს ჰ ქაყასორსა». ყველაღერი ერთმანეთს ფარავს ორივე ტექსტისა, გარდა ბოლო სიტყვისა: „მოწაფეთაგანცა“ და *«და ჰ ქაყასორსა»* (= „მეფეთაგანცა“). როგორც

¹ წინამდებარე გამოცემით. გვ. 89,5—97,42.
² „ „ „ გვ. 98,16 — 99,3.
³ „ „ „ გვ. 99,8—99,27.
⁴ „ „ „ გვ. 99,34—100,11; 100,12—100,28; 100,29—101,33; 101,36—102,12.

თხრობიდან ჩანს, უნდა იყოს „მეფეთაგანცა“. ეტყობა, გადამწერი ვერ დაჰკვირვებია დაწერილობას — „მეფეთაგანცა“, რაც დაქარაგმებულად თუ ჰქონია ხელთ („მეფეთაგანცა“) და გაუშიფრავს ის როგორც — „მოწათეთაგანცა“.

შთარგმნელის ცოტნების მანიშნებელი ადგილებიდან კი შემდეგი ორი ადგილი შეიძლება დავასახელოთ:

1. სომხურად „სარწმუნოება“ და „სამწყსო“ ფონემურად ნახლობელი სიტყვებით გადმოიციემა: *հաւատ* („სარწმუნოება“) და *հատ* („სამწყსო“). სომხური ტექსტის *հաւատն* (94,2; 95,42) ქართულში უნდა ყოფილიყო წარმოდგენილი სიტყვით „სარწმუნოება“, მაგრამ მის ნაცვლად „სამწყსო“ გვაქვს, რაც დაუკვირვებლობის ნაყოფი ჩანს (*հաւատ*-ის ნაცვლად *հատ* არის წაკითხული).

2. დაუკვირვებლობითვე უნდა იყოს შებღალული კიდევ ერთი ადგილი. ერთგან ქართულში იკითხება (გვ. 96,7):

„რამეთუ იგინი თივისა მისგან ნაყოფსა ჰგონებენ“.

ეს ადგილი სომხურში ასეა აღბეჭდილი:

«*Քանզի նոճա զկաւոյն կնատուժիւնն յարդիւ իմն ամիքնն*» (რაც ნიშნავს: „რამეთუ იგინი თივისა მის უძლურებასა ბზით განამტკიცებენ“).

როგორ მივიღეთ ქართულის განსხვავებული სიტყვები „ნაყოფსა ჰგონებენ?“ „ნაყოფი“ სომხურად *արդիւ* სიტყვით აღნიშნება, ხოლო „ჰგონებენ“, თუ „ხედვას“ ან „შენიშნვას“ გულისხმობს, *նկասկ*-ად გადმოიციემა. გვგონია, რომ სომხური სიტყვები «*կնատուժիւնն յարդիւ ամիքնն*» წყარო უნდა იყოს ქართულის სიტყვებისა „ნაყოფსა ჰგონებენ“, ისე რომ *յարդ(իւն)* — ნაყოფი“ უნდა გამოსჭვირდეს, ხოლო *կնատուժիւն*-ში — *նկասიւն-նკատուժիւն* („შენიშნვა, ხედვა“: შენიშვნენ, ე. ი. „ჰგონებენ“).

ქართული ტექსტის სომხურიდან წარმომავლობას უნდა გვიმოწმებდეს ის მოვლენაც, რომ სომხურ ტექსტში არსებული ქართულთან საერთო ხმარების სიტყვები ყველგან უკლებლივ იმავე სიტყვითა თუ ფუძიდან ნაწარმოები ფორმებით არის გადმოციებული ქართულში და არა მათი ნაცვალთ ანუ სინონიმით. ასეთი სიტყვებია:

ალიზი — *აղիւս* 96,6; 96,21.

ახოვნად — *აխოխան* 93,40.

ბუნება — *բնութիւն* 91,6; 91,18.

ბუნებითი — *բնակաւոր* 95,1.

გუნდი — *գունդ* 91,22; 92,37.

ურაკპარაკი — *հրապարակ* 93,20.

ფილოსოფოსი — *փիլիսոփայութիւն* 92,6.

შენება — *չինսլ* 95,29.

ჭეშმარიტი — *ճշմարիտ* 100,7.

ჭეშმარიტება — *ճշմարտութիւն* 91,36; 92,31; 93,36.

იონებრ — *յունարէն* 92,13.

გამოჭეშმარიტება — *ճշգրտակ* 97,4.

პოლოტიკი — *պոլիտատիկ* 93,43.

ეამი — *ժամանակ* 98,3.

აღსანიშნავია ისიც, რომ «მოციქულთა საჯსენებელი» შეიცავს ლექსიკურ არქაიზმებსაც. ასე მაგ., მსგავსად ადიშის ოთხთავისა აქაც ყველგან უკლებლივ გვხვდება „სათრომელი“ (99,10; 99,12; 99,16; 99,19; 99,31), ჯრუჭ-პარხლის ოთხთავების „ბად-ისა“ და „სათხველის“ საპირისპიროდ.

ვხვდებით ერთგან (გვ. 102,4) ძველად იპვიათად ხმარებულ „მეერთისა მპყრობელ“ ტერმინს:

„აქუს ერთი ღმერთი და ერთი მეერთისა მპყრობელი“.

ამავე ტერმინს მხოლოდ „მერთისა მპყრობელის“ სახით ვხვდებით ბიბლიის წიგნებშიც:

„რაჲ-იგი დაჰბადა უფალმან, მერთისა მპყრობელმან“ (ისო ზირაქ 42,17); „უფალო, მერთისა მპყრობელო, ლმერთო ისრაჲლისაო“ (ბარუქ 3, 1).

ყველგან, როგორც კონტექსტებიდან ჩანს, ეს ტერმინი გადმომცემია ღვთის ეპითეტისა, რომელსაც რუსულთ შვესაბამება вседержитель, ხოლო სომხურით *ამსნასაკა* აქედან „მერთისა→მერთისა“ ერთგან უღრის *ვეს*-ს და მეორეგან *ამსნ*-ს, რომლებიც „მთელს“, „ყველა-ყველაფერს“ აღნიშნავენ.

ძველი და იშვიათი ხმარებისაა აგრეთვე: ფატარი—*ჩილა* (96,10); „ფართოება—*ჩილრიქი*“ (101,27;101,29); „შეტყუება—*იანჩქამანს*“ (93,20: 96,22); „მიმოდადება—*ყასამს*“ (92,18); „პოლოტივი—*აიიიქასაქ*“ (93,43).

საგულისხმოა შემდეგი ტერმინებიც: „სიტყუჲ-მეცნიერი — *ჯასაიიქ*“ (92,27), „*ჩისაირასკან*“ (92,5); „სიტყუჲ-მეცნიერი (91,11); „სიტყუჲ-ველოვანი“ (93,15)—*რანჩქონ*“, „წიგნის-მეცნიერი—*ყრამაროქი*“ (92,7).

ასეთია ჩვენი ძველი ენობრივად. ყოველივე. რაც ამ მხრით იყო წარმოდგენილი, ჩვენი აზრით, მოწმობს იმას, რომ ის ქართული მწერლობის აღრიზდელი ხანის (V VIII სს) თარგმანებს განეკუთვნება.

[328] თქუმული წმიდისა და ნებარისა მამისა ჩუანისა სებარიანე გაბალოვანელ მისაოვანისა: მოციქულთა საკანონებელი

**სირის სხჩერბანოს ლიტყიიოსი
აჲსსხსაქ
ქასს აბაქსიონსა ბ სირის**

გუშინდელი იგი სიტყუა თუალსა-
ლა გუამისასა სანთლად იტყოდა; და-
მაკრვა ჩუენ, შეუენიე[რე]ბასა მას ბუ-
ნებისასა გვებობდა და მეცნიერება-
სა ველოვან[329]ნთ მოძღუარსა დაჰკრ-
დებოდა, რამეთუ რაჲმს ბუნებაჲ იგი
გამოითარგმანებინ, შემოქმედი იგი
იდიდებინ, და რაჲმს ქნული იქის,
შემოქმედისაჲ მის თავის საყოფელ
არნ. და ეიდრე ამას ვიტყოდეთ, მწუ-
ხრისა იგი მსახურებისა წესი მოიწია.
ვიდრე იგი თუალსა გუამისასა სანთ-
ლად ვიტყოდეთ, მუნქუესევე¹ ნათელი
იგი სამწუხროჲ სამსახურებელად ექ-
ლესისა წარმოჩნდა, და მათვე სან-
თელთა თანა მესამედ სანთლისაჲ მის
საღმრთოჲთ კერძოჲსაჲ შჯულისაჲ და-
ერთო. პირველსა ამას სანთელსა გუა-
მისასა თუთ მაცხოვრისა მისგან აქუს
წამებაჲ, რამეთუ თქუა: სანთელი გუა-
მისაჲ თუალი არს* და რომელი-იგი
ცეცხლ-საგან სამსახურებელად აღინ-
თის, ყოველთა საცნაურ არს. და მე-
სამც იგი სანთელი დავითისგან ითარ-
გმანების, რამეთუ თქუა: სანთელ არს

5 სრხქი დაინ ძაინ საკან მარძნიქ
დარმავიცი დამე. იქსიქ რნოქსანს
მხსნქრ, ს რნე ქამასოქჩან ნაროთ-
რასსიქნ დარმანაკი. დანჩქ იორძამ
რნოქჩანს მხსნქჩქ, არარქან იათო-
10 ლიქ. ს კორძამ გორბნ გიქჩქ, არ-
ოხსასაგქჩან მხბარანს რჩქ: სქ
მჩნჯქნი აწნი ჯად, სრხქიქნ აგა-
თამან სარქდნ ზასინ ქ ქსრაქ. მჩნჯ-
ქნი დრაგ მარძნიქნ დარიიქრ, ხრხქი-
15 რქნ დრაგნ ქ საყასაღორქჩან სქს-
ქსი. იქ მათხად ქათაჲ. ს ქ ნიქნ დრაგ,
ხერიიქ დრაგქნ ქქასასი, საათოთ-
ბიქნ იქჩნაგნ ქასსიქი: სქაქნ
დრაგს მარძნიქ ქ კსნარარქნ ქსქ
20 იქს ქქასიქჩან, სქქ დრაგ მარძნიქ
აქსიქ ჯ.* ს იქ სიქს ქასქქ² ქიორბქ
ს სიქიორქსამქ ქამსნსეინგ ქსქ
დანაჯქ: ს სერიიქ დრაგ ქ 'ქასქაქ
დარიიქ, დრაგ ჯ, საქ, რანდ ქი ით'გ
25 ქნი, ს ქიქა ჯასღაგ ქნი: ** ქასქ
სიქი მსქ მხბარიქ ზათარასკაგ სიქს
ქარქაქსიორქჩან მქს სი დასსოთ-
რანასკან დრაგნ სეიქ: მრაქ, იქ იქ
რნე ზასიოთასა არილ სქანქქქ, სქ

* მათე 6.22; ლუკა 11.34. ** ფსალმ. 118,105
ნუსხაშია: ' მუნქუესევე¹ სიქს (?)

ფერტა ჩემთა სიტყუაჲ მენი, უფა-
 ლო, და ნათელ ალაგთა ჩემდა.* ხო-
 ლო ჩუენდა მომართ ღღეს დიდებუ-
 ლისა აზის მოძღურებამან ახლისა სა-
 ხარებისა სანთელი გჳჩუენა ჩუენ. სან-
 თელი, რომელ არა მზისა მსგაეს არს,
 არამედ მჳესა მას სიმართლისასა გვთხ-
 რობს ჩუენ, ვითარმედ მოვიდა ქრისტჳ
 ნათლის-ღებად, იოვანე სცემდა არა
 თუ თვისსა თავასა ქელწიფებითა,
 არამედ ღმრთისა ბრძანებასა მმონა.
 და ყოველთა მაცხოვარსა და განზნა-
 თლებელსა და უფალსა კაცი ერთი,
 რომელი თვთ ნათლის-ღებასა წადიერ
 იყო, ნათელ-სცემდა, და არა თუ წარ-
 მღებად რაჲ თავით თვისით, არამედ
 ბრძანებასა მას დაემორჩილა. იოვანე
 სანთელ ი ქუმის, რომელსა პირველი-
 სა მის შჯულისაჲ წმიდათა სახჳ აქუ-
 ნდა, და ვითარცა სახედ შჯული იგი
 ჰურიათაჲ სანთლად ითქუმოდა, ეგრე-
 ცა რჩულისა მის მყოფელნი სანთლად
 ითქუმოდეს.

ისმინე¹, გლოცაჲ, იოვანე—სანთელ,
 რამეთუ რჩული იგი და წინაწარმეტ-
 ყუელნი იოვანესამდე; და ვით—სანთელ,
 რა, რაგამს მოხუცებულებასა იყო, აყე-
 ნებდეს მოხუცებულნი იგი ერისანი
 განსლვად² ღუაწლსა მას; ყოველთა
 ჳმაჲ აელო და ეტყოდეს: ნუ განხუალ
 ღუაწლსა მაგას, და ნუ დაშრეტ სან-
 თელსა მაგას ისრაჳლისასა**.

და ვით—
 სანთელ, [330] იოვანე—სანთელ, ხოლო
 ვინათგან გამოჩნდა ნათელი იგი ქე-
 მბარითი და მჳ იგი სიმართლისაჲ,
 და გამოუტყვენა ბრწყინვალეობანი იგი
 სიწმიდისანი ზეცით, და რომელნი აზას
 ნათელსა შინა მვნდენ, უგოჯს და
 უმეტჳს წარემატენენ. სანთელთა მათთა
 სანთელ ერქუა, მსგავსად პირველისა
 მის შჯულისა, რომელ სანთელ ითქუ-
 მოდა. და ესენი სახარებისა განათლე-
 ბითა განათლებულ, რომელნი მსგავ-

არსყასანს არიაროქსისან იხსენ-
 ეჩერ ესაჲ 'თაჲ ჳრქსათიჲ მკრთსჲ
 ჲ მითქანსჲჲ მკრთსჲ, იჲ ამარარა-
 ჲსანოქსამჲჲ ჲყართაგსაჲ, აჲჲ აა-
 თოლბხღეს ჲრამანსჲჲ ბათიჲჲ; ჲამ-
 ხნსეიონგ მკრთსჲჲ ჲ ითქეს, აჲჲ
 მჩ, ირ ჩნდნ მკრთოქსისან ჲარიჲჲ ჲრ,
 მკრთსჲჲ. იჲ ბყრთოქსამჲჲ მათოგ-
 ხაჲ, აჲჲ ჲრამანსჲჲ ჲნოგანღესაჲ;
 მითქანსჲჲ ბრაჲ, ირ ჲჩნს ჲთსაჲარა
 ჲაგ სრრთეს ჲირქსთს ჲანბჩნ რსრჲ.
 ჲორ ირქსთს ირქსჲ ჲრქსჲჲ ბრაჲ
 ჲიქსჲჲ, ჲიქსაჲჲ ჲ ირჲ ჲსთ ირქსაგნ
 ათაღჩნსაჲჲ' ბრაჲ ანთოანსჲჲ;

მჩაჲ იჩრ, აყაჯჲმ. მითქანსჲჲ ბრაჲ,
 ჲანღჩ ირქსდნ ჲ მარაჲარქსჲჲ მჩნჯს
 გმითქანსჲჲ. ჳაღჩჲ ბრაჲ, ჲანღჩ იორ-
 ბამ ჩ ბხრთოქსისანს ჲრრრთსჲჲ ჲნჲ
 ჲაჲრრრნ ჩ აყთსრრაჲჲ ჲლანსჲ, არღხ-
 ჲოქს ბსრჲ ბიღიღრღხანს, ჲ ჲათქსჲ
 ჲრქსაჲჲ ჩ აყთსრრაჲჲ, ამხნსეიონ
 ჲრრრრჲჲ რარბჲსაჲ, მქ მჩ ხრქსარ ჩ
 აყთსრრაჲჲ, ჲჩ მჩ' ჲჩღიღეანსჲჲგნ
 ჲბრაჲჲჲ ჲარაჲქსჲჲ;** ჳაღჩჲ ბრაჲ,
 მითქანსჲჲ ბრაჲ. ჩსჲჲ კორმქ ჲსთქ ბა-
 ჲსაჲჲ ჲიქს ჲბმარქთ ჲ არსაჲყსნს
 არიაროქსისან, ჲ არბაჲყსაჲ ჲმბბა-
 აყაბბაჲ ჲ ეყთსთს ჲათაჲაჲქსანს ჲსრ-
 ჲსჩე, აჲჲჲ კაქსამ ჲთოჲჲ ათაღჩნსანს,
 ანეგანსჲჲ ეანეგანსჲჲ ბრაჲჲჲ; ჲიღა
 ბრაჲჲჲ ანთოანსაჲჲჲჲჲ ჲღსნ, ჲანღჩ
 ჲსთ ირქსაგნ' ირ ბრაჲჲჲ ჲიქსჲ, ჲჩნთ-
 ირსაჲჲჲჲ, ჲ სიღა აღსთარანსაჲჲჲ

* ფსალმ. 118, 105. ** II სეფ. 21, 17.

ღუსაშთა:

¹ ისმინე² განსაღვაჲ.

იხილე ბრწყინ[მ]ვალეზა ივი მზისა მის სიმართლისაჲ, იხილე სახარებისა მისგანცა, ვითარმედ დასდებს სახელსა, რომელი-იგი უზეშთაეს არს ყოველთა სიტყვს-მეცნიერთა სახელის დებისა და უმეტეს ყოველთა ფილოსოფოსთასა და უფროჲს წიგნის-მეცნიერთასა და ყოველისა უფროჲს პატივისა; სახელი, რომელი სათქუმელად მცირე არს და დიდ გამოთარგმანება შეებას, სახელნი მდაბიონი და გონიერებანი ზეცისანი: ბართლომე და თადეოზ, სახელნი უცხონი იონებრ ენისაგან, ხოლო ყოველი უმეტრებაჲ განიშორეს და მეცნიერებაჲ მუნქუესვე დაიმკვდრეს.¹ მეთევზურნი გამოიჩინა ქრისტემან და მათ გამო სიტყუაჲ იგი მიმოდადვა. არა ესე საკვრველ არს, რამეთუ მეთევზურნი-ლა იყვნეს, არამედ რამეთუ მეთევზურთა მათ გამო ძლიერებაჲ იგი, რომელი უზეშთაეს სოფლისა არს, მიმოედვა.

შემძლებელ არს ღმერთი, ვითარმცა გამოაჩინა სიტყვს-მეცნიერნი ქადაგად ჭეშმარიტებისა მის, რათამცა მეცნიერებაჲ იგი ღმრთისაჲ განცხადნა, არამედ არა ინება, რათა არა ცუდად იყოს ჭეშმარიტებაჲ იგი ჯუარისაჲ, რომელსა პავლე იტყვს, ვითარმედ: არა მოვედ მე უმეტესებითა*, რათა არა იყოს ჯუარი იგი ქრისტესი, არამედ ძლიერებამან ჯუარ-ცუმულისამან დაჰნერგა ეკლესიანი სამოციქულონი გუნდთა მათ მიერ. დაჰნერგა სიტყუაჲ ჭეშმარიტებისაჲ უწითელთა მათ ენათაგან, რომელნი იგი საღმრთოსა მას შჯულსა წურთილ იყვნეს, და ვითარცა მათ მიერ დაჰნერგა, მოპრწყავს მიერთებანი მეცნიერთა მიერცა. და ესე არა თუ ცუ-

ძხსრ განთაყაქმ არხდასანს არ-
 ვაროქხანს, ას'ი და დასთარანჩენ,
 ვჩარე ვნტ ანოანო, ირ ქ ქსრ ხნ
 ვან ვამნანან ზოსთორაკან ანო-
 ანან, ვან ვამნანან თარაყარო
 5 ქჩქსიქსიქსიქსიქსიქსი, ვან ვერამართი-
 ლოსავნ და ვაროსათაკანავ, და ვან
 ვამნანან ხოს ყათილს მსტარანავ
 ანოანან ირეღი: ვჩ'ნჯ ათ ასენ ღ-
 10 და მსტამსტ არეღენს ყობენ ანოანან
 ვჩინასან, და მხოვ სერქნალორე,
 ჩარევიოქნი და მადეოს, ან-
 იანან ვითარე ქ იონარტს ქვილი, აქ
 ვამნანან ანქრათოქჩინ ქ რავ
 15 მსტჩინ, და ვრნად ვჩოოქჩინს ქ თხე-
 ლო თნქს: ვძქნირის რნარისავ კხნა-
 რარს, იჯ ათ ვჩამათიანს ხნქ სითხ-
 ელი, და იჯ ათ ქ ვრანჩიონს ავართხ-
 ელი, აქ ათ ქ სქივრნ ვარევიოქხანს
 20 ათანავ კარბსავ ყანსელი: ვარევი
 რანს ბქნირისენ, ვჩ ქაქონჩ ქხჩეჩ
 არეღენსავიოქჩინ ვიოქჩინ: მ'ჯ რნჯ
 აქნ ვარონანან, ვჩ ბქნირისენ ხნ,
 აქ ვჩ ბქნირისენ ვიოქჩინს ირ ქ
 25 ქსელი ვან ვაქსარს ღ, ყათმსგად:

ვარევი ღრ მათიან ვიოქჩინ ვათავი
 ვარევიოქხანს ვნარათარქსიან, ვჩ
 ქამათოქჩინ ვჩოოქხანს მათიოქ
 ქაქონსავ. აქ ვქამსგად რნონან
 30 ათსქ ვნამართოქჩინ სავჩინ. ვანს
 ირიქ და ვალვიან ასქრ, სქქ სს იჯ
 ხქჩ ათანსლოქსამრ რანჩე,* ვჩ
 მჩ' რნონან ქხჩეჩ სავნ ვჩქსიო-
 აჩ, აქნ ხოს ღ, სქქ ვჩ მჩ' ვაქ-
 35 რაყარ ხნქ კარბჩეჩ, და რანჩქ
 სითჩეჩ. აქ ვიოქჩინ სავსელი
 თნქსავ კსქჩეჩეჩ ათანსქსან ვრნ-
 ვჩქს: ვნქსავ ვრანს ნამართო-
 ქსანს ანქარქ ქვილიენ, ირ ქათო-
 ათხენს ირენს მჩან კრქქჩინ. და ქრს
 40 ნოქოქ თნქსავ, ითვანან აქნილსთს
 ქამათნიოქ: სს ვაქნ იჯ ვაქრათარ,
 ვჩ მჩ', ირ ყათმანოქჩინ ვაქათმან

* 1 კორ. 2:1

ნუსხაშია: ღაიმკვდრსა.

დ. დ. რაჟ, არამედ რომელნი-იგი მი-
 ზებობენ ცოდვით რასმე და თქვან,
 ვითარმედ: უმეცარნი შეიტყუენა და
 მეცნიერნი და ძლიერნი ვერ დაიმორ-
 ჩილნაო, არამედ მათ გამო რაჟმე
 აჩუენა, რომელთა-იგი მარადის მიი-
 ბირებდა, მეთევზურნი უმეცარნი და
 უცებნიო. და ამისთვის არა თუ მუნ-
 ქუესვე, არამედ შემდგომად მათვე
 მოციქულთა ეამსა აღადგინნა ღმერთ-
 მან ქადაგნი სიტყუთ-ნეცნიერნი. კაცი
 ერთი ვინც აღექსანდრელი, რომელ-
 სა სახელი ერქუა აპოლოს, ნათესავე-
 საგან ჰურიათასა, მოვიდა და მოი-
 წია ეჯესოდ, [ჰმჰ] სიტყუთ-ველოვანი
 და მეცნიერი წიგნთაჲ და განმმარ-
 ტებელი. კაცი ერთი, რომელსა სახე-
 ლი ერქუა აპოლოს. და რაჟ სიმენს
 მისი, რომლითა შეეწეოდა მორწმუნე-
 თა მათ, ურაკპარაგსა შორის შეატყუ-
 ევბდა ჰურიათა მათ.

ახედაჲა ვრმალსა მას ქრისტოსსა,
 ვითარ ყოველთაგან ინახვის? ნეთევ-
 ზურთა აღსწურის და მეცნიერთა
 შეშუქრავს. და რამეთუ შეცთო მილი
 შეწეწი მეცნიერებდა იგი არს, განძმარ-
 ცვს¹ ნოვალ ეამ ღმერთმან ჰური
 უკეთურებისაჲ და შთააცვს სიმენისაჲ
 იგი, და ჰურითა მითვე უკეთურებისაჲ-
 თა მოკლის შეცთომაჲ იგი, ვითარცა
 სახშ ნეტარმან დავით, რაჟამს გმირი
 იგი გოლიათ დაამეჟა, პირველ თვისთა
 მით ჰურითა წყლა და მერმე მისვე
 უცხოთესლისა ვრმლითა დამოჰკუე-
 თა თავი, მისვე იგი მოულო და იგივე
 მოკლა. ეგრე ჩუეულ არს ჰეშმარტე-
 ბაჲ იგი, მახული იგი შეცთომილთაჲ
 მოღებად და მითვე მათი მოკლეაჲ.
 იყენეს შორის წარმართთა ბრცენნი,
 განუელინნა ახოვნად მათგანნივე ქრის-
 ტემან შურის-მეცნიებელად ჰურიათა
 მიმართ. იყო შორის ერსა მას ჰური-
 თასა ვრმალი იგი პოლიტიკი, სავლე,
 რომელი-იგი განბორგებული მკდომად

მსგავს, ასევე, ქმ დოგქთი აყათ-
 რხავ, ხ ვქმასათონსა ხ ვვორაღორ
 ვქარავ აბხლ ქ ნაღან. აქლი ნოვო
 ნართარხავ, ირ მქთი ქ აყათრანს
 5 ხქნი მათე, ვმქნირისან, ვოსამარა, ვვქ-
 ათონსა, ხ ვქმარქონსა: ხლ კანს სას-
 ქმქაქთ ხ ნ'ვ ღნე ნოთა, აქლი ანეღ-
 კათავსეციგნ ქამანსაკა კაროქე ლა-
 თოლათ ვართეა რანქრონსა, ნართა-
 10 რასთათ: მქნი, ათქ, ათქესანეერავქ
 ლაკლეით ანთონ, არხავ კავეღ ხქნი
 ხნათ ქნიქსთით, რანქრონს ხ ვორაღორ
 ვქოქე ხ მათე, ხ რანქრონს მსქნი-
 ქსამარ: ვორაღორ, ათქ, ვქოქე: ხლ
 15 ვქ'ნვ აროლსათ თნიქე: წავთამ ხნვ
 ნაკათთი ქნიქრ ნაღათავსეციგნ: ქ არა-
 აყარაკა, ათქ კანექამანქრ ვქრსაკანს:

შხანს'ი ვთოსტრნ ვქრითთიქ, ვქ-
 არე ამინსეღამე ირქ: ვმქნირის
 5 ქარძქ, ხ ვქმასათონსა ქათქ. ხ
 ვანიქე მთლიროქსანს აყათოღორ
 ნართარასთითქხანს ჳ, მსქისანავ
 რათამ ანეღამ ვვქნი ვარსთე ხ
 ვვსეციგანსე ათავქნიოქსანს. ვვთ-
 სავ ჳ მთლიროქსანს ვნსთისან რან-
 30 ხლ, კათქოთავსე ვათქ ნვმართო-
 ქხანს, ხ ნოვქიმქ ხსლ ვნსთისანიღნ
 აყანანსე ვმთლიროქსანს: მრავლი ხ
 ხრანსქინ 'წავქქ' კორქამ ვნსთის
 'თიქავსე კორქანსხავ, ნათქოქე ვქ-
 35 ნოღნ ხთიგხავ, ხ აყათ ნორქნ აქლ-
 ვვქენ ათოსტრანს ხნათ ვვქოქინ. ქ
 ნმანსენს ათხავ' ვნიღნ ვქლსათხავ:
 ლქნავს ვქათქ ნვმართოქსანს ვთორ
 მთლიროქსანს ნანსლ, ხ ნოქლავ ვნიღნ
 40 აყანანსლ: ჳქნი ქ მქვ ნსქანთითავ
 ქმასათონს, არბაკხხავ ხსთისანს
 ნოქინ ვქრითთი ვნსთისანდაქოქე ქ
 არქე: ჳქ ქ თიქოქოქსანს არქე ათ-
 ასტრნ ათიქოქათიქ' შავღათ, ირ მთლი-

* ნუსხაში 1 ასეა! 2 გამოცემაშია: ვნსთისონ.

აღდგომილ იყო ეკლესიათა, და მოსრ-
ვიდა და სდევნიდა სამწყსოსა¹ მას
ქრისტესსა, იგივე მახული აღიღო ქრი-
სტენან და მისცა ეკლესიასა განშორე-
ბად უკეთურებისა მის, რომელ ზედა
ეკლესიათა აღდგომილ იყო. და ესე
არს, რომელსა-იგი ნეტარი დავით
იტყჳს, ვითარმედ: მახულ აღიღეს ცო-
ლვილთა და გარდააცუეს მშულდსა მა-
თსა, მახული მათი განეწონენ გულსა
მათსა, და მშულდი მათი შეიწუსრენ.*

ეტყოდა ღმერთი მეცნიერთა მიერ,
ეტყოდა უმეცართაგანცა, რაათა ორ-
კერძოვე თჳსი იგი ძლიერებდა აჩუე-
ნოს შეთევზურთა მათ მიერ, რაათა
ცუდთა ნათ სიტყვთ ზელოვნებანი
უწურთელთა მათ ენათაგან შეურაცხ-
ყვნეს, და ბრძენთა მათ გამოცა, რა-
თა სიბრძნითა მით უკეთურებითი იგი
მეცნიერებდა [შშშ] განწმიდოს. და
ზღუდელ შოადგა სამწყსოსა¹ თჳსსა,
რაათა კრძალულ იყვნენ. და რა-იგი
უცებთა და მეცნიერთა აჩუენა, ეგრე-
ვე სახედ მოწაფეთაგანცა,² და თქუა³,
ვითარმედ: ვითარ ისმინე, ძემძლებელ
იყო ქრისტე დასაბამსა მას სახარები-
სასა შეფეთაცა დაღვინებად ქადაგად,
თანა-მოლუაწე ყოფად ღმრთის მსახუ-
რებისა მის, ვითარცა-ესე აწ არიან,
არამედ არა ყო ეგრე, რაათა არა მი-
ზეზი დაედვას⁴ ხედა ქემმარიტებასა,
ვითარმედ კაცთა განწესებითა და არა
ღმრთისა ძალითა დაემტკიცნეს ეკლე-
სიანი. განაშორა იგი კაცობრივისა შე-
წევნისაგან და შთააცუა ზეცისა იგი
ძლიერებდა. ვიდრე ღმრთის მსახურისა
მისმდე კონსტანტინე მეფისა ოც და
ათოთხმეტნი შარაფანდენი დაღგო-
მილ იყო(!) ბერძენთა ზედა შემდგომი-
თი-შემდგომად. და სარწმუნოებისა
მორჩილებასა არაეინ ინება შედგომად,
რაათა გულსხმა-ყო, რანეთუ მადლსა
მას არა კაცობრივი შეწევნა უქმს,

რხან ღერ ნასიოთსკ სისღესნაყ, და
კარტერ იბაქერ ვნადათონ¹ ზრქითთიქ,
გნიქნ სთაბრ თა სსნარარნ, და სთ
ბსთ სისღესნოყ, ქანსქ ვამსნაქნ
5 ჯარიქქან ირ ქ ქსრასქ კანსჩეფ: ს-
აქნ ქსქ ჳ ვორ სრანსქქნ ჴოაქქ
ათქერ, სქქ სთარ ნანსქნ მსგალორქ, და
ქარსექნ ვაჩეგანსა ქერსანყ. სთარქ
ნიგა მთეხნ ქ სქრას ნიგა, და აფს-
10 ყონქ ნიგა სორთასქსეგქნ: *

სთისეაღ მსთოსაბ ქმასთნ თქ, სთ
სხეაღ და თეჩთიქ, ვი სერკოდორქ
ვექერ ვორიქქანს ნაყანსჩეფ, ირთორ-
15 რქენ, ვი ვთარაყარაი რანჩეგნ დარ-
თაროქქანს ანქარქ ქგაოქენ სთთი-
ეფ. და ქმასთნიქ, ვი სორაფთოს-
ქხამქნ ვსორამანსქოქქანს აყარ-
გსეფ. და აყარჩაყ აყათხაქ
20 ვნადათონს¹ ამრყოსეფ ვმარქნი-
სა ვორ ქნჯ ქ თექთანს და ქ
რანსქრონსა ვორბსაყ, ვნიქნ და ქ
ქა-
ვალორ¹, და ქქ ვჩარქ ქეფ, ქორ: ჴა-
რთიქ ჳერ სსნარარნ ქ სიქერან ვარო-
25 რიქქანს, და ქათაჯნიამ ნოდავქნ
აბსქ ვქაგალორსა ქ ნნაგანგოქქანს
ვაროგოქქანს, და აყათხრაქამსქისე
ქაროგანსა ასთოსაბაყაჯთოსქხანს,
ორაქსა და აქქამს ნს, აქქ ჯარარ, ვი მქ,
30 ჳნოქ კარბიქ-ქ ვბჯმარსოქქანს არ-
ქანსჩეფ, ქქ მაროქანს აყაჯთაყანო-
ქხამქ, და იჯ მსთოიბოქ ვორიქქანსამქ,
ნასთათახეაღ ხსღესქი: მსრქსევიქ
ვენა ქ მაროქსქქენ იგნასქანო-
35 ქქნს, და ვქსევიქ ვერქნალორ
ვორიქქანს: მქნჯს ვქარქ
ასთოსაბაყაჯთა ვქითითანქქანთა¹
ხრსთონს და ნქნოქ ქაგალორქ მქ
ღათ მქიოქ ქაგქნ ჴითამიგ, და ჳნოქ
40 ნადათიგნს ნნოყანგოქქხამქ ვქამს-
განს მათანსქ. ვი ოსეჩსა, ქქ ჳნორქნ
იქ მაროქსქქენს ქნჯ ვორიქქანს ათნონს
ქანსიქ, აქქ ვქარნს ითსქ რნასქალორ: ს-
და

* ფსალმ. 36. 14-15
ნუსხაშა: ¹ „სამწყსოსა“, სომხურში კი „სარწმუნოებასა“. რაც სწორი უნდა იყოს
ქართულ მთარგმნელს ვინაიდან (=სარწმუნოებასა) ვინაიდან: (ეი. სამწყსოთა¹ წაუქი-
თხაეს). ² „მოწაფეთაგანცა“ შეიძლება ცუდად აიოკებულ იქნა „მეფეთაგანცა“ ანუ, რაგორც-
სომხურში. ³ თქუა|თქუა. ⁴ დაედვას.

არამედ თვის იგი ბუნებითი აქუს. და რამეთუ იხილა ყოველი სოფელი შეცთომასა შინა და რაჲთა არა მიზეზობდენ მიზეზად ცოდვისა და თქუან, ვითარმედ: უცებნი და უშეცარნი შეიტყუენა და მეფეთა და პელმწიფეთა ვერ შეუძლო დამორჩილებად, შეჭურნა სიტყუანი თვისნი, და შეადგინნა მეფენი ღმრთის მისახურებად, და წინამძღუარ ექმნა ყოველთა ნათესავთა ერთობასა ჭეშმარიტებისასა, რაჲთა განცხადებულ იყოს, რამეთუ მეუფემან და უფალმან უფლებათამან მცირედითა ქადაგებითა გარდამატებული იგი ზეცისა ძლიერებაჲ აჩუნა.

წარიკითხნეს დღეს სახელნი იგი მოციქულთანი, მიმოედგა მეთევზურთაჲ მათ, განითქუა უცებთაჲ მათ, რომელთა სწავლად იგი მიმოდადგეს სოფელსა. გულისხმა-ყავ ძლიერებაჲ, რამეთუ თავ ათორმეტთა სიმონ იყო, რომელსა ეწოდა პეტრე, საძირკუელი ეკლესიათაჲ და სიმტკიცე ღმრთის მსახურებისაჲ. სიმონ სახელი მამისა და დედისაგან აქუნდა და პეტრე მაცხოვრისაგან ეწოდა, [ჰჰჰ] რამეთუ ჰრქუა: შენ გერქუას პეტრე, რომელი გამოითარგმანების კლდს, და მაგას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესიაჲ ჩემი.* ყოველივე ქადაგებაჲ სარწმუნოებისაჲ კლდესა მას ზედა დამტკიცებული დგას და მწვალებელთა შეცთომილებაჲ ზედა დაუმტკიცებელსა თიჯასა. სხუაჲ არს კლდე იგი მყარი, რომელსა შენებულებაჲ იგი ზე უპყრიეს, და სხუაჲ არს მიწაჲ იგი დაუმტკიცებელი, რომელმან ვერ დაუთმის შენებულსა. დაუმტკიცებელ არიან სიტყუანი მათნი, განცკვრებულ¹ არიან თქუმულნი, ტყუელი არიან განწესებულნი მათნი, რამეთუ კაცობრივ არიან ზრახვანი იგი, შეეოინნეს სამწყსოსა² მას ღმრთისასა, დაშურების თიჯაჲ

ღანღი ღამნათს აჯსორ სისი მილირქსან, გი მქ' გარბსოქ ირყათნაიხერსნ ყაყანათი მსგავ, საიხგნს' ქტ ვიფტათი ს ღანღარბთი სარავ ჯარეს, ს ვქსაყათირი ს ექქიონაი ი'ჯ სიქ ძხანსათი ქ მათისაიქ არქანსს, ქათქ ვგანს, აბქ ექსაყათირი ენქ ქიქ სათილათყაჯათიქსანს, ს ათაჯირიქ ამსნაჯს ადგათი ქ მქ მქარანოქქსანს ზამაროქქსანს. ვიქსაჯანსი ქიქი, სქტ ქსაყათირს ქსაყათირავ ს ატქნს სსრანს' ვიქქნ ვაროქსსაქარ ვათილქქსანს სრქსაღირ ქსათილქქსანს სვიქე:

ქსქსიყანს აჯიორ ანილანდ ათადქლიგნ, ვაროქსგანს ძქნირადნ, სიჯსქ სარად სქსმარავსნ განდ, ირ ღამსნაჯს ქირასი ენბაკსვიღესნი აჯსორქ სს მქათ ექრ ვიროქქსანს. ათავქსნ, სატქ, სრქითასანსიქსნ' შქმინს ჟრ, ირ ანილანსვიღანს შსარიო, აქქან სსქსივილიქ, სქმინ სათილათყაჯათიქსანს: ჰშქმინს ანილან' ქ სორქ ს ქ მორქ ანქრ, ს შსარიო ქ ქსნარორქსნ ანილანსვიღ. ზო სს, სატქ, შსარიო, ირ ქსარქმანსიქ აქქა, ს ქ ქსირავ აქქერ ქქმქ ქქსსიქიქ ექსიქსიქსიქ ქქ* ამსნაჯს სსქსიქსაქსანს ვაროქსსიქსანს ქ ქსირავ ქქმქ სსათილანსაქ სკაქ, ს ამსნაჯს სსრბოლათსაქსანს მილიროქქსანს ქ ქსირავ ვაფიქსაფიქსანს სსლიქ: ა'ქქ ქქქანს სსათილანს' ირ ექქსნილანს-ქ ქსრ ანქი, ს ა'ქქ ქქ სიქს ვაფიქსაფიქსანს' ირ ჯანს-ჯაროქქ ქქნიოქსგნ. სთ ს ქქნქ ქსსქ ანბქსნს ჯანსაქაროქქ. ვაფიქსაფიქსანს სს რანდნ, ვორას სს ქსიქსნ, სათილანსავ სს სრისდნ. ღანღიქ მაროქსიქსანს სსორ-სორვდნ სს სსანსვიღანს ქ სსათილანს სსათილთიქ, ს ჯანსაქ სსანს ვქქქანს სსარ-სსარეს, აქქ ჯამანსიქ ქ სსაროქსიქსანს აქქანს. ვგანდ, სატქ, ვქქილავ იქ ქოქ-ქსაროქსიქსანს ვსა:*

* მათე 16. 18.

ნუსხაშია: ¹ „განცკვრებული“ შეზღაღული დაწერილობა ჩანს „განცკვრებულ“-ისა (შდრ. სომხურ. შესატყვისი ვოიკო). ² „სამწყსოსა“, სომხურით უნდა „სარწმუნოებასა“, ისევ დაუკვირებლობა ჩანს მთარგმნელისა.

ხოლო ესეცა მნებაეს გაქმჳანქმ-
 მარიტებად, ვითარმედ, რაჲსაჲ იოვანე
 მახარებელ მან, რომელი იგი უმეტეს სა-
 ესე იყო, რომელმან იგი სახარებისა ცუ-
 არნი თჳსად შეკრიბა, რომელსა იგი,
 ერქუა ძმ ქუხილის, რომელმან იგი ყო-
 ლადვე აღგომისა მის მადლნი თჳსად
 მიიზიდნა, ვითარცა იწყუა სახარებისა
 მის, არა პეტროსებრ ემა-ყო და არა
 თქუა: დასაბამით იყო ძმ, და არცა
 თქუა: დასაბამითგან იყო მხოლოდ შო-
 ბილი, არამედ ძმ და მხოლოდ შობილ
 სახელი დაუტევა და სიტყუასა მას მო-
 ვიდა და თქუა: დასაბამითგან იყო
 სიტყუა და სიტყუა იგი იყო ღმრ-
 თისა თანა და ღმერთი იყო სი-
 ტყუა იგი? პეტრე, არა თუ სიტ-
 ყუა, საიელი ჰრქუა მას და ნეტარ
 ეწოდა, არამედ ცელ ღმრთესა წამა.
 და რაჲსა-მე ნეტარმან იოვანე, რომ-
 ლითამცა ნეტარ ეწოდა, დაუტევა და
 სიტყუასა მას მირბიოდა, ვითარმედ:
 დასაბამითგან იყო სიტყუა? მოცი-
 ქულთა მათ უწყოდეს, რასა იგი ქადა-
 გებდეს, და რომელთა იგი მათგან შე-
 წყნარებად იყო, არა დასცხრებოდეს
 უმეტეს სიტყუად. რამეთუ დასაბა-
 მითგან იყო სიტყუა სახარებისაჲ
 მის, სიტყუა იგი ღირსთა მიმართ
 ოხრის, რაჲთა არა კაცობრივთა გო-
 ნებათა საღმრთოთა კერძოჲ იგი მო-
 ძღურებაჲ შეაგინონ, რამეთუ რაჲმს
 ძმ სახელი ესმის, მანაჲცა და დედაჲ-
 ცა გულსა მოივადონ. მისთჳს სიტ-
 ყუა თქუა, რომელ იგი შემძლებელ
 იყო მუნქუესვე დასაბამსა სიტყუსა
 გამოქუთქუმელისა მისთჳს თქუმად.
 და იხილე, რომელი იგი სახმ იწყუ
 თქუმად, კიბენი აღჰმართნა და მრავ-
 ეალსა მას დაკიბულსა აღიყვანნა, ძმ

გწრხათა. ხამლა ქემ, ვმსართა ირ
 გასანოქსამარს აო ვანონ. ყო სს,
 სატ, წრხათიან, იოქი საათობი
 ხსნაყანოქ*

ჩაყე ვაქნ ლამქმ ღეყროსქ, ხქტ
 ღნოქეო მინანხა აახართანხქ, ირ
 თინჯაქი თოახლოქსამარ ქი ღერ, ირ
 გასართორანათქან ანბქსა ქანბან ამ-
 ქიქისაყ ირ ვქნ ირთამან, ირ ვა-
 მხსაქნ მქანყამაქნ ვეიოქამქან

ღნორაქნ ქინქნ ლორქსოთ, ქ სეყრან
 თსართორანქნ ღსქნ ქ მსართოქ რარ-
 რან. ჯათოთ, ქტ ქ სეყრანქ ღერ ირ-
 ვქი. ხ ი ვ, ხქტ ქ სეყრანქ ღერ მქამქან.
 აქე ვეიოქოქ ხ ვამქანქ ქიოქსაქ
 ვეიოქოქოქან, ქ რანნ ხსქ. ქ სეყრა-
 ნქ ღერ რანნ: ხ რანნ ღერ თო მსართობ,
 ხ მსართობ ღერ რანნ*. მსართო ივ ვქ
 რანნ ლეჯხოთ, ღერანსეყო, აქე ვქ სეყქ
 ვანნათე-ქისქ ღეწქ, რარეიოქ ღერანსქნ
 მინანხა ვღერანოქსანნ ხქსოქ, ხქ რა-
 სქნ ღნქსაყო: მსოქსაქერნ ვქამქნ
 ვქმქ ვაროქქქნ. ხ სეყ ქ სეყანქნ
 ვნეოქსიქექნ ხქნ, ღანუქარაქქნ თათ-
 ხლოქსან რანსქექნ: წანუქი სეყერნ

ყაროქამქსანნ ხ რანნ ვარქანქი ხ
 ქანუარქან რსქიქი ღნქერ, ვქ მქ მარ-
 ვქსიქქნ მათე ვასათობქქნ ვარ-
 ვასათოქქქანნ აქ თსეყეოქეანსქნ,
 იოქი რსსაქ, ზაქე ხ მაქე ქ მათე
 თსექანსქნ, ხ ქანბოქსქქნ, ხ ვაქქ
 ხ მარქანოქ ლარქი. ქანს აქნორქქ ქ
 რანსქნ ქო ვეიოქან ვაქ, ირ ლაროქნ ღერ
 ანოქქნ ქ სეყრან რარქათოქნ ვანსარქ-
 ხანნ მსქსსქ, ხ სსს იოქიქიქ ქნქ
 ლარე ქ ლქე არქანქ. თანოქსიქი ზათ-
 თათსაყო, ხ ღნე რაქოქ იოქოქ ზანქ
 ვამქ ქ ვლოქ იოქოქქნ ქოქოქოქან.
 ივ ქტ ვაქნ ქნქ ოქრაყო, აქე ვქსიქოქ
 ქამანსაქი აქანქ: ქ სეყრანქ ღერ,
 სატ, რანნ.** ვქ ვანსარქსანნ ოლო-
 ვანსქექი ხ ვბქნოქსანნ აქათ თსაქა-
 ლანოქქქანნ:

* მათე, 16,16. ** იოანე 1,1.
 ნუსხაშია: ¹ პეტროს. ² იხილმ.

სახელისასა მას გულისხმის-ყოფასა, არა თუ იგი რამე უფარ-ყო, არამედ ეამსა თვისა დაჰმსახურა, და თქუა: დასაბამითგან იყო სიტყუაჲ, რაჲთა შეუძლებელი იგი ისწაო და საზეპუ-როჲსა მას შობისაჲ აქავე გულისხმა-ყო, რამეთუ სიტყუაჲ იგი ღმრთისაჲ არა ხოლო ზეცისაჲ არს, არამედ ცათაჲ უფალი და ანგელოზთაჲ და ანგელოზთ-მთავართაჲ.*

ეგრეცა ნეტარი იგი დავით იტყვს მისსა ზეცისად, რამეთუ ეპპოებ სახელსა ამას ძუელსაცა და ახალსაცა შინა. პავლე იტყვს: შევიმოსოთ ხატი ზეცისაგანისაჲ მის.** და დავით იტყვს: რაჲგამს წარარჩევდა ცათა მყოფი იგი მეუფებ[ა]სა [386] მას ზედა, თოვლად დაესხნეს სელმონსა.*** ხედავა, რამეთუ გონებათა მათ სიტყუათასა თითოეულად ძალი გამოთარგმანებისაჲ აქუს? რაჲ არს თოვლად დაესხნეს იგინი? ანუ რაჲ არს წარმორჩევაჲ იგი მეუფეთაჲ ზედა ქუეყანასა მეუფებასა?

ქუეყანისასა იტყვს აქა არა მათსა, რომელნი ამის სოფლისაჲთა ხოლო პატრივითა არიან, არამედ რომელნი ზეცისაჲთა მით გონებითა გამობრწყინებულ არიედ სიწმიდითა, რომელთასა იტყვს პავლე: უკუეთუ ვივნოთ მის თანა, მის თანაცა ვსუფედეთ.**** იტყვს პავლე მეუფეთა მათ წმიდათაჲსა, არა თუ ცუდად რაჲმე დიდ-დიდითა მით სიტყუთა და შეძინებითა პატრივისაჲთა განადიდებს მსმენელთა მათ, რამეთუ არნ ჟამი, რომელსა ჯამნ მრავალი სიტყუაჲ, რაჲთა სასწენელნი მსმენელთანი დიდითა მით სიტყუთა მორჩილ იქმნნეს სასება მას, რომელსაცა წინა ედვას. ხოლო პავლე არა თუ დიდითა მით სიტყუთა მიგუზიდავს, არამედ დიდად აღთქმებულთა მათ ვერ შემძლებელ იყოფის თქუმად

5
10
15
20
25
30
35
40

ნიონაყაჲსა და სერანხელნი რაქსი კიოჯენა სერქნალირ. დანჯი ფთანხამ და-ნიონი დაჯნ და ჯი ნიონამ ძქანდაჲმ ჯი ჯიერ არქსაქ, და ჯი ნიონამ: შადლით საჲ, დეხეფილ დყათიქერ სერქნალირქნ.** და რაქსი ქტ ჯი დათანხლ სერქნალირქნ დქაფალირჲსა ჯი ქსერაქ ნორა ბქანსაფქნ ჯი შადლინი.*** შხ'ა, დქ ძქაჲქილრაქანჯილრაქანჯი დქლრაქანჯილრაქანჯი მსქნოქსხან იონქნ. ქტ დქ'ნჯ ბქანსაფქნ, საჲ, და დქ'ნჯ დათანხლ სერქნალირქნ დქაფალირჲსა ჯი ქსერაქ სერქერ:

შადალირჲსა სერქერ კიოჯენა სათი ი'ჯ დაქნითიქ, ირ საქსარქანქანსა ყათითიქნი სნ, საქ ირ სერქნაქსი ძითიქ ყათბოლადყსოქ ქენს, ყათილრაქნი. დირიფ საჲ შადლით, სქტ ჯარჯარქმქ, ენჯ ნამქნ და ქაფალირქნი.*** ბათქ შადლით დქაფალირქსნქ სერქიფნი ი'ჯ დქაქაყაყარ მსბამსბ ქნჯ რანქლ, და ქანოქსოქსხანსა ყათითიქ ირ ნაყარითაფიყანქ ექითი. დანჯი მარქქი რაქსი მანყამ მსქიქსა ქნჯ ქითსიქ, დქ ექსიქსა ეთიფანსა მსბამსბი კითიქსიქ ქათქიქსა მბსიქ ქერა ქნჯ ირ სათაფქი ქაქენს: რაქე შადლით იჯ სქტ მსბამსბი ქნჯ კითიქსიქ ყათარქ: სხას არქმანქ დით ქითათმანენსა ექ სათიქ სასიქ. და დქაქსი ქნჯ ქსიქ, სქტ დირ საქნი იჯ სათი, და იონქნი იჯ ქოლ, და ჯი სქრით მარქიქ იჯ მანქალ, ყათით-

* ამის შემდეგ წინა თავიდან არის აღებული ნაწილები: იხ. სომხ. გამოცემით გვ. 29, 20—25; 30, 1—20; 61, 1—15.
** I კორ. 15, 49. *** ფსალმ. 67, 15. **** II ტიმ. 2, 12.

და წამებს თვთ, ვითარმედ; რომელი თულამან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოწდა, განუმზადა ღმერთმან მოყუარეთა თვს-
თა* სასუფეველი, რომელი-იგი მიცე-
მად არს წმიდათა, არა ამის სოფლი-
საჲ, არამედ ზეცისაჲ.

ისმინე¹ სიტყუაჲ იგი უფლისაჲ, რომელ თქუა; მსგავს არს სასუფეველი. ცათაჲ სათრომელსა, რომელი სდვიან ზღუასა და ყოვლით კერძოვე შეიკრიბის მას სათრომელსა**. იყვენ ჩუენიცა შეყენებაჲ და მას შინაცა ნადირობად. და საკვრველ ესე არს, რომელ დღეს ვითარცა თევზი შევარდა სათრომელსა მას, ხვალისაგან ვითარცა თევზის მონადირე³ სხუათა მოძნადირებს ზღუასა შინა. თევზნი იგი შეყენებულნი სათრომელსა მას შესაქმელად არიან, ხოლო აქა შეყენებული სათრომელსა ამას სიკუდილისაგან ცხობებად შეკრიბნის. და მისთვს პრქუა უფალმან პეტრეს², ვითარმედ: სდევ მარჯულ კერძო სათრომელი იგი და შეკრიბე სიმრაველ⁴ თევზებისაჲ.*** გულისქმე⁵ ხმა - უყოფდა გამოჩინებულთა მათ გამოუჩინებელთა მით გულისხმის-ყოფით შედგომად, რამეთუ პრქუა მუნქუესვე⁶: ნუ გეშინინ სიმონ, ამიერთვან კაცთა მონადირე⁷ იყო.**** იყვენ⁸ ჩუენ ყოველთაჲ მასვე სათრომელსა შინა მართლმადიდებელთა მათ თანა შედგომად.*****

ხოლო ნუ უცხო და ახალ გიხს, რაჲმს გესმის გმობაჲ ქეშმარტებისათვს, მოივსენენ წინანდელნი იგი წმიდანი. სტეფანე იხილნა ცანი განხუმულნი და ქრისტე⁹ მარჯულ ღმრთისა: ვითარცა იხილა, გმა-ყო და გმობა უჩნდა ქადაგებაჲ იგი მისი. წმიდაჲ იგი და გმა-მადალი ნესტუ დაღადებდა, ვითარმედ: ვხედავ ცათა განხუმულთა

* 1 კოთ. 2,9. ** მათე 13, 47 *** იოანე 21,6. **** ლუკა 5, 10 ***** აბის შემდეგ უბოუნდება გაწყვეტილ თავს. იხლოდ არა თანდევნებით. არამედ ადგილების განმტოლებით. 33. გვ. 76. 32—77,6; 77, 14—77. 26; 84. 14—85, 11; 85, 31—86,6.

წუახანი: ¹ ისმინე. ² პეტრეს. ³ მუნქუესვე. ⁴ მონადირე, ⁵ იყვენ.

რასათსაჲ ასათლათ სირსელსაჲ ჯარეი:*
სრქაქოქჩან თაქიე ჳ არეი, ი'
აჯქარასკანსა, აქ დსრსნადირნი:

ნამჩნ ჩსკ თხაონ ლორ. ნამან ჳ არქაქოქჩანს ხრსჩე იოქანსი¹ ირ არქანსჩეჲ ჲ ბიქ, ჳ კამჩნანს კიი-მანე თიიიქჩე.*** ნუქ აქნ იოქანსად ქეჲ მსღ ამჩნსეიონ ანსკანსი, ჲ ნამჩნ ირს ვათანსი: სღ აქანსჯქე აქნ ხნ, ვი ირ აქიორ ჲრრს ბოქნ ანსკად
ნუქ იოქანსად, ქაქიქ ჲრრს ბქნიორს ყაქ ბქონს ირსაჲ: მნუ ბქონდ ანსკაქე ჲ ვორბი ჲ მან ხრქმან. ჳ ათი ანსკაქე კსნაჲ ნუქ იოქანსად² ჲ მანოანს ჲ კს-ანსა თიიიქჩნი: ქანს აქნირქე ვ³სათრი
ასე კსნარარნი, ქე ქაჯაკიქმ არქ ვვორბიქ-ღ თიიიქსაჲ ბოქნ რაქიქ.***
იოქანს ჲ ქე ხრსქიქიქნი ქამანსქანსნი
ქამათი აქარს ჳ სრქაქ. ვანსიქ ჳ ათ ამჩნ ჩსკ ასე, მი⁴ ხრსჩეჲრ⁵ ვსორე
ქაქამ ნსაჲ ვმარქიქ ირსაქსა ჲ, კსანს.***⁶ აქნ ჩსკ ჳ, ვი ჲ ქაქიონსჩე კსანსნი ვრსჩესა:⁷****

ჩაქე მი⁸ ითარიოქი ჳ ნიორ ჩნჯ ვქანსნი ჲამარსეჲს, ვორამ⁹ თსსა-ნიქესა ჲაქიიქოქჩანს ნსქსაქ ვგქმარ-იოქჩანს. ვამას¹⁰ ათ ვოქაჯჩნი თორ-რარნი: მასქიანსთი სოსა ვსრქსნი რა-ვსაქ ჳ ვქრქიქნი ნსი. აქამ¹¹ ასათბიქ, ვიქ სოსანი ვაროქსაჲ, ჳ ჲაქიიქოქჩანს კარბქი თო¹² ქანს ვაროქოქჩანსნი: ჲრრს ნსქსაჲ თორნი ჳ მსბარაროქი

* 1 კოთ. 2,9. ** მათე 13, 47 *** იოანე 21,6. **** ლუკა 5, 10 ***** აბის შემდეგ უბოუნდება გაწყვეტილ თავს. იხლოდ არა თანდევნებით. არამედ ადგილების განმტოლებით. 33. გვ. 76. 32—77,6; 77, 14—77. 26; 84. 14—85, 11; 85, 31—86,6.

წუახანი: ¹ ისმინე. ² პეტრეს. ³ მუნქუესვე. ⁴ მონადირე, ⁵ იყვენ.

და ძესა ღმრთისასა მარჯუენით ღმრთისა. ვერ დაუთენს ჰურიათა მათ ქეშმარიტებისათა მათ სიტყუათა, არამედ ჯელნი ყურთა შეისხნეს, ვითარცა საგმობელად გაპოაჩინეს ქადაგებაჲ იგი და არა ქეშმარიტად. და აწ ნუ ახლად და უცხო რაჲ გიხს ქეშმარიტთა მათ სიტყუათა გმობაჲ, რამეთუ ჩუეულ არიან მწვალებელნი უკეთურად გარდაქცევად სიტყუათა მათ მვნეთასა.

რაჲსა ჰგმობ სიტყუათა მათ წინაწარმეტყველთასა? რამეთუ სადა ქეშმარიტებაჲ არს, მუნ არა არს წიმი, და სადა სარწმუნოებაჲ არს, მუნ ძლიერებაჲ არს, და სადა ურწმუნოებაჲ. მუნ — დაცხნილებაჲ, ვითარცა ჰრეუა ჰრისტემან მოწაფეთა მათ, ვითარმედ: რაჲსა დაძვდგარებულ ხართ და არა არს თქუენ თანა სარწმუნოებაჲ? ახედავა, რამეთუ სადა სარწმუნოებაჲ, მუნ სიმკნე? რამეთუ თქუაცა, სტეფანე საესე სარწმუნოებითა და ძლიერებითა იქმოდა სასწაულსა დიდ დიდსა შორის ერსა მას. და აბრაჰამისთვის იტყუს პავლე, ვითარმედ: არა მოუძღურდა ურწმუნოებითა?*

შევიწყალნეთ სული ჩუენნი, ავოცე სიმწარს იგი, განიზორე პირველი იგი, დაემორჩილე¹ ღმერთსა, რომელსა იგი ეშმაქიცა დამტორჩილებულ არიან, ნუ ხოლო ეკლესიას მორწმუნე და გარე გამოსრულ ურწმუნო, ნუ ხოლო ეკლესიას დამორჩილებულ სიტყუასა ამას და გარეშე გარდაქცეულ უკეთურად! სული აღმცირებული, აღძრვასა ვერ დგან დამტკიცებულად. სული მოშიშისაჲ გამოცდასა არა გარდაიცვალოს, ღმრთის მსახური ღუაწლსაცა ღმრთის მსახურ არს და სიყმილსა მკნე და საესებასა არა დაცხნილ. ღმრთის მსახური მოთმინე და შემძლებელ არნ და არა იცვალის ცვალებ-

ყოფნ, *ქტ* *ისაანსამ* *ყსკჩნსა* *როფრსაქ* *ხ* *დირფი* *მარყოქ* *ვი* *ყაქრ* *ღნე* *აღძქ* *სათობიქ*, *ჟყარის* *ზრსაკუნ* *ძიქძ* *ღამაროთქსანს*, *აქ* *სეფინ* *ყასკონჯა*, *ირაქსი* *ქტ* *ნაწიოთქჩან* *ყათმხსეჩი*, *ხ* *აჯ* *ღამაროთქჩან* *ყარიყსეჩი*: *ხ* *სარე* *მჩ* *ჩნჯ* *ნორ* *ხ* *ოთარიოჩი* *ნამარსეჩი*, *ხ* *ქტ* *ღამარქა* *რანს* *ნაწიოთქჩან* *ყარბიქი*. *ყანყჩ* *აიქირ* *ქ* *ჯაროქჩანს* *ყსკჩნ* *ყათარქსოქსამარს* *არქანსქ*:

ქჩ *საძობსი* *ყმხრ* *რანს*, *ხ* *ჟსაძობსი* *ყმარყარქჩენი*: *ღამარბაქიმ* *ღამაროთქსამრ* *ათქ* *ქსქა*, *ორ* *ღამაროთქჩან* *ჩექ*, *ანყ* *ქჩ* *დ* *ორბე* *ხრქილე*, *ორ* *ნადათე* *ჩეხს*. *ჯნათანს* *ყანყჩისქ*, *ორ* *ნადათე* *ხს*, *ანყ* *ყიროქჩან* *ქ*, *ხ* *ორ* *ანნადათოთქჩანს*, *ყანყჩითანს*, *ყინარყარს* *ასთე* *ყთაქსკრათს* *ქტ* *ღნე* *ქ* *ყათათქრათე* *ქ*, *ხ* *ჯანჩქ* *ნადათა* *სსათანს*, *ორ* *ანნადათოთქჩან* *ქ*, *ყათათაროთქჩან* *ქ*, *ხ* *ორ* *ნადათე*, *ყიროქჩანს*: *სოსქანსნი*, *ასქ*, *ქ* *ნადათოქ* *ხ* *ყიროქსამრ* *ანჩქ* *ნჯანს* *მხბამსი* *ქ* *მქ* *ძიოქი* *ყრეხანს*, *ხ* *ყსკრამამქ* *ასქ* *ყადეი*, *ქტ* *ჯსკმისსე* *ანნადათოქსამრ*, *აქ* *ყირათე* *ნადათოქქ*!

მნაქსთე *ხ* *ყსყათე* *ხ* *ნოქი* *მხრ*. *ქი* *ქ* *რათე* *ქქიქანა* *ყ*, *ჯნჯან* *ყძანჩენ*, *ქ* *რათე* *ყსრსა* *ყაყჩინძნ*, *ნნაყანყ* *ქსრ* *სათობიქ*, *ორამ* *ხ* *ყსქ* *ნნაყანყ* *ხეხს*: *ყათსკანხიოქსენ* *ყქე* *ყიქიქსამონ* *ქ* *ჩრათე*, *მჩ* *ქსქს* *ყსეოქენ* *ნადათავსაქ*, *ხ* *არითადი* *ხქსაქ* *ნსრხიქი* *ქჩნჩიქი*, *მჩ* *ასთ* *ასქანბიქ* *ქ* *რანს*, *ხ* *არათე* *ხქსაქ* *ქანანსოქჩან* *ყათობანჩიქი*: *იქი* *ქსქს* *ქ* *ყიქიქსამონს* *ჟყაქ* *ყსყათანჩი*, *ჯანჩ* *ნათათონ*. *იქი* *ხრქხედაქინ* *ანგანქ* *ღნე* *ყიქიქსამონს*, *რათე* *ქნჯნ* *იქ* *ყიქიქსი*. *ასთობათაყაჯონ* *ხ* *ქ* *ყათხრათქ* *ასთობათაყაჯთ* *ქ*, *ხ* *ქ* *აიქი* *ნანათასქსაქ*, *ხ* *ქ* *ქიოქსანს*

* მათე 8,26. ** ჰრომ. 4,20 ნუსხაშია: 1: დაემორჩილმ 2 აღძრავასა

თა ეკლესიათათჳს მიუგე სიტყუა ესე, ვითარმედ ეკლესიასა ერთი უფალი აქუს და ერთი შემოქმედი და ერთი ღმერთი და ერთი მეერთისა მპყრობელი და ერთი მეფე. ხოლო რაგამს იგი გესმეს, ვითარმედ ერთი განუყოფელი იგი სამებაჲ, გულისხმა-ყავ დაუსრულებელი იგი და განუყოფელი მეუფებაჲ, დიდებაჲ იგი და ჭეშმარიტებაჲ, რომელ არასადა განიყოფი[ს], არამედ დგას და ჰგიეს სამარადისო ცხოვრება, რომლისა იყავნ ჩვენ ყოველთა მიწეენაჲ ჭეშმარიტებითა დიდებისა მიცემად მამასა და ძესა და წმიდასა სულისა უკუნითი უკუნისამდე, 15 ამცხ.

ხსენებენ მქ თქრ ინი ს მქ სათილათ, მქ არარჩე, ს მქ ამნნასკალ, ს მქ ქაფალორ: ჩაყე ჟოქამ გამჩს ქსსა, განდჳს სრერიგოლქხნს აბ გამთა, 5 განქლანდან ს განხებ ქაფალოროლქხნ, გქათო ს გნქმართოლქხნ. ს ი'ჯ სრქტჳ რათანქ, აქ ქაქ ს მნაქ მჯანჯენსალორ ს კსნარარ. ჟორომ ქხეჩ ამსნსვიონ მსგ ქაქხქლ ნქმართოლქხნამქ, ს ქათო თოქ ნორ ს ირქოქ ს ნოქოქნ სრქოქ, აქქამ ს მქჯო ს ქაქქოთხანსა ქაქთხნსე. ამქნა:

И. В. АБУЛАДЗЕ

ИШТУДИИ ПО ГРУЗИНСКО-АРМЯНСКОЙ ФИЛОЛОГИИ: ИСТОЧНИКИ НЕКОТОРЫХ ГЛАВ «МНОГОГЛАВА». V. „ПАМЯТЬ ОБ АПОСТОЛАХ“ СЕВЕРЯНА ИЗ ГАБАЛЫ

Резюме

В одной грузинской рукописи XI столетия, именуемой «кларджским многоглавом» (A—144), помещено чтение, заглавие которого гласит: „Память об апостолах Северяна из Габалы.“ Известны и другие произведения названного автора, сохранившиеся в разных рукописных сборниках. Издаваемая грузинская версия «Памяти об апостолах», как показывает ее сравнение с древнеармянской версией упомянутого произведения, переведена с последней. Перевод, согласно языковым данным, осуществлен в раннюю эпоху (V—VIII вв.) грузинской письменности.